Ч. 85. Чернівці, четвер дня 22. цьвітня 1909 р. Річник XXV.

Передплата на „Буковину“
платна в Чернівцях:
в **Австро-Угорщині**: на цілий рік 24 кор., на пів року 12 кор., на чверть року 6 кор., на місяць 2 кор.
в **Росиї**: на цілий рік 12 карбованців, на пів року 6 карб.
в **иньших державах**: на цілий рік 40 фр., на пів року 20 франків.
Для міщан і селян буде виходити „Буковина“ раз на тиждень під неділю і коштувати буде на цілий рік 4 К, на пів року 2 К, на чверть року 1 К.

Поодиноке число 10 сотиків.

Оголошеня коштують по 10 сотиків від одношпальтової стрічки або її місця дрібним друком (петіт). При кількоразових або при річних замовленях значний опуст.

БУКОВИНА

Орґан україньскої поступової партиї на Буковині,
виходить що дня крім неділь і сьвят.

Редакция, адміністрация і експедиция „Буковини“
в Чернівцях, ул. Петровича число 2.
Число телефону 176.
Адрес для телеґрамів: **„Буковина“, Чернівці.**

В справах редакцийних можна устно порозумівати ся що дня від 10.—11. рано і 2.—3. пополудни крім неділь і сьвят.
Надіслане по 40 сот. від стрічки, при частійших замовленях відповідний рабат. **Рекламациї** неопечатані вільні від порта. **Рукописи** звертає редакция лише за попереднім застереженем і залученем почтової належитости.
Циркулярі яко прилоги коштують по 2, 3 і 4 сотики від штуки.
Належитостий за анонси марками почтовими не принимає ся.

Переворот в Туреччині.

Часи коли ціла Европа дрожала перед турецкими султанами давно минули ся. На полудни Европи стояла, неначе дряхла деревина, стара немічна баба Туреччина. Не могла вона собі ради дати з своїми внутрішними відносинами, инші держави мусіли вмішувати ся в її внутрішні справи. Поділ Туреччини між міродайні европейскі держави став питанем часу. Підчас того внутрішного розладу підростало в султаньскій державі нове поколїнє, що болючо відчувало очивидний розпад Туреччини. То поколїнє образувало ся на західно-европейских взірцях, модернїзувало ся, зростало чимраз більше в силу. Ідея перебудованя Туреччини на модерних основах захопляла все більше і більше інтелїґентні верстви, захопляла і народні маси, захопила головно армію. Нове поколїнє, зване Молодотурками, згодом дійшло до такої сили, що в липню попередного року при помочи внутрішної революциї виборало старій Туреччині конституцию, попихаючи державу на новий шлях розвитку. Султан не бачучи змоги задержати на далї старий лад пристав на молодотурецкі жаданя, тимбільше, що майже вся армія взяла сторону Молодотурків.

Однак сам султан не був прихильником конституциї, в чім його піддержували головно турецкі попи. Реакция не спала, робила всякі заходи між масами і між військом, щоб в даній хвилї повалити всї здобутки Молодотурків і привернути старий лад. Замордоване редактора одної лїберальної часописи дало безпосередний повід до вибуху контрреволюциї. Молодотурків посуджувано о убійство редактора і проти них звернено весь гнів. Знаємо вже, що ся революция потягла за собою чимало жертв осіб з найвисших становищ, головно Молодотурків. Царгородске військо поставило ся цїлком по стороні реакциї. Кабінет молодотурецкий уступив, на його місце прийшли бажані Старотурками люди „старого ладу“. Здавало ся, що сила Молодотурків цїлковито зломана, а з їх упадком має упасти і конституция.

Та лише здавало ся, бо за молодотурками стояла ще велика частина війска, іменно солуньскі відділи. Сї війска постановили піти на Царгород колиб реакция хотїла знищити конституцию. Адріянопольскі корпуси також пристали до акциї солуньских, які й вимаширували на Царгород. Намісники з усїх провінций депешами заявили ся за Молодотурками, а навіть царгородске військо, що підняло контрареволюцию і вбило кількох офіцирів, переходить на сторону Молодотурків, які знова стали панами ситуациї. Їх гнів звертає ся проти султана Абдул Гамида, який по їх думцї в головній мірі спричинив теперішне забурене. Ходять чутки, що султан під напором Молодотурків зрече ся престола, а його наслїдником стане молодший брат Решад Ефенді. Він має спочувати Молодотуркам, про те вони й раді бачити його на султаньскім престолї в Царгородї. Аж з уступленем Абдула Гамида може почати ся нова ера в Туреччині. Днї його панованя, як доносять найновійші телеґрами, почислені і небавом буде стара Туреччина мати модерного володаря, бо Абдул Гамид є „ein alter Greis, der sich nicht zu helfen weiß“.

*

Проклямация коменданта молодотурецкого війска до народу і жовнїрів царгородских.

Царгород, 21. цьвітня. (Кб.) Командант війска, яке находить ся перед Царгородом, заявив в проклямациї до народу, що війско хоче забезпечити конституцию, населене й чужі не мають чого бояти ся а зрадників і єї союзників чекає кара. В проклямациї до жовнїрів, які перебувають в Царгородї, заявив командант молодотурецкого війска ось що і поставив такі услівя: они не сьміють спиняти, щоб офіцири повернули на свої становиска, мусять наново присягнути, що будуть офіцирам повинувати ся, не сьміють мішати ся в полїтику, спиняти молодотурецке війско в покараню виновників, ба й самі повинні виказувати шпіонів. Коли сповнять сї услівя, не стане ся їм нїчого злого.

Зарядженя молодотурецких провідників.

Царгород, 21. цьвітня. (Кб.) Вістка турецких часописий про анґлїйску ескадру коло острова Мітілени неправдива.

Ескадрова дивізия, що находить ся в Смирнї, заявила ся за молодотурецким комітетом. Намісники із Солуня Іскібу і Манастіру заявили телефонічно, що не признають топерішного мінїстерства. У всїх европейских вілаєтах зарядив молодотурецкий комітет строгу цензуру над всякими депешами та почтовими кореспонденциями. Із Солуня перевозять дальше війско і амуніцию.

Появило ся іраде дотично санкционованя договору дотично Босни й Герцеґовини.

Ситуация в столицї.

Царгород, 21. цьвітня. (Кб.) Командант передної чати надходячого війска завізвав дирекцию східних желїзниць, щоби она не приймала більше жадних пасажерів, які не мають в дійсности жадного занятя в St. Stefano. Се зарядженє має на цїли заперти ріжним емірарям доступ до війска. Порта заявила, що не має жадних вістий про замордоване князя Самосу. Місцеві часописи доносять про убите кабінетового шефа Талазіного; тут мабуть зайшла помилка що до особи. Від по полудня радить надзвичайна мінїстерска рада в партї, підчас чого президент державної ради заєдно обмінює ся депешами з командою солуньского війска. В Стамбулї ходять слухи, що воєнні кораблї, що стоять перед їлдизом, перейшли до ворогів султана. Стамбульске війско лучить з надходячими Молодотурками.

Реакционери уступають. Ликованє преси ізза приходу війска.

Царгород, 21. цьвітня. (Кб.) Доносять, що мінїстер війни Едим і комендант корпуса Назім здимісионували. Богато родин, особливо християньских, покидають окресність султаньского двору. Вечірні часописи славлять надходяче війско в и т я з я м и та напоминають населенє до супокою.

Царгород, 21. цьвітня. (Кб.) Тутешний ґарнїзон вже здає ся, прихилює ся до молодотурецкого руху. Богато осіб відїзджає. Поважні турецкі чинники оминають очевидно питанє усуненя султана з престола. Коли є подібні заміри, то держить ся їх, розуміє ся, аж до виконаня в тайнї.

Зміна у везиратї.

Париж, 21. цьвітня. (Кб.) „Agence Havas“ доносить з Царгороду: Султан конферував перед полуднем з Тевфіком і Гілман-пашою про полїтичне положенє і оферував єму місце великого везира. Окрім того обіцяв дати всякі бажані ґваранциї в справі конституциї. Ходить чутка, що Тевфік-паша подав ся в димісию.

Розправа проти Мирослава Січиньского.

(*Конець*).

Після перерви зізнавав другий психіятр д и р. д р. К о л ь б е р ґ е р, що сконстатував зараз на початку, що не можна було найти нїчого такого, що виявило-б ненормальність ума Січиньского. Випадки самоубийства і неврози в родинї не мали впливу на особу Січиньского. На запити обор. др. К. Левицкого знавець пояснює, як така лагідна і етична людина, як Січ., могла хопитись за насильне дїло. Кривди цїлого народа переважали в ньому кривду одної людини і проломили волю в тім напрямі.

По переслуханю психіятрів відчитано ріжні у р я д о в і с ь в і д о ц т в а „моральности і маєтку“; з одного з них довідуємо ся, що обжалований в 1904 р. був покараний гривною 25 кор. за участь в антекерберівскій демонстрациї у Львові.

На питанє предсїдателя, чи не буде ще яких д о к а з о в и х в н е с е н ь, встає прокуратор і ставить внесенє на переслуханє радника тутешного суду др. Берзона, який, як відомо, був слїдчим судиєю в справі Січиньского. Сьвідок сей на думку прокуратора має представити судови на основі безпосередної обсервациї стан обжалованого за раз по актї. При тій нагодї прокуратор заявляє, що почуває ся до певної льояльности супроти першої лави присяжних, яка потверджуючи що до вини перше головне питанє, викинула з нього слова: „зрадничо-підступним способом“. З огляду на те прокуратор модифікує акт обжалованя на стільки, що відступає від обжалованя о скритовбійство, і обжаловує Січиньского о злочин убійства без скритовбійчих знамен.

Др. К. Левицкий іменем оборони противить ся внесеню прокуратора з тої причини, що воно тут зайве. Щоб пізнати стан обжалованого безпосередно по актї, на се суд мав зізнаня самого обжалованого, а також акти слїдства, яких часть і відчитано на сїй розправі. Отже нема нїякої доказової тези, на яку могло-б оперти ся внесенє прокуратора.

Від себе оборона ставить устами др. Старосольского отсї два внесеня: 1. щоб покликати на сьвідків послів до парляменту Романчука і Василька як президию україньского парляментарного клюбу для ствердженя, що намісник ґр. Потоцкий відносив ся до домагань і потреб україньского народа неґативно; 2. щоб відчитати судові акти справ у Лядскім, Горуцку і Коропци, а також переслухати всїх сьвідків, слуханих у коропецкій справі перед судом в Станиславові, щоб таким чином суд набрав властивого переконаня про ті події, які по сьвідоцтву самого Січиньского подїлали на нього психічним моральним примусом і довели його до сповненя замаху на ґр. Потоцкого.

Прокуратор противить ся внесеням оборони. Тепер не судять анї ґр. Потоцкого за його неґативне відношенє до україньскої справи анї жандармів за убийство селян, тільки Січиньского за убийство ґр. Потоцкого, а по закону в оцїнцї зло-

чину мотиви не повинні грати ніякої ролї. — Трибунал удаєть ся на довшу нараду, яка тягнеть ся до год. 9., потім оголошує, що і внесене прокуратора і внесеня оборони відкинено. І прокуратор і оборона застерігають собі з приводу відкиненя своїх внесень жалобу неважности.

Доказове поступоване скінчене. Предсїдатель заявляє, що трибунал на основі результатів розправи ухвалив поставити лаві присяжних отсе питане: „Чи винен Іван Андрій Мирослав Січиньский, що дня 12. цьвітня 1908 р. у Львові проти намістника Адрія ґр. Потоцкого в намірі позбавити його житя, стріляючи до нього кілька разів з репертирового пістолета, так дїлав, що в наслїдку наступила смерть Андрія ґр. Потоцкого?“

Др. Левицкий виступає з внесенєм, щоби крім поставленого трибунал поставив ще два питаня: Питане друге евентуальне в напрямі злочину убитя (Todschlag), на випадок заперечення першого головного питаня, і питане трете додаткове, чи обжалований не дїлав під впливом невідпертого примусу, на випадок потвердженя одного з двох попередних питань.

В третий день розправи, в суботу предсїдатель оголошує ухвалу трибуналу, який прихилив ся до вчерашних внесень оборони і порішив поставити лав присяжних ще два питаня, а саме, друге питане евентуальне:

„Чи Іван Андрій Мирослав Січиньский винен, що 12. цьвітня 1908 р. у Львові проти намісника Андрія ґр. Потоцкого вправдї не з наміром забитя, але в иншім неприязнім намірі, стріляючи до нього кілька разів з репетирового пістолета, так дїлав, що наслїдком того наступила смерть Андрія ґр. Потоцкого? — і трете питане додаткове:

„Чи сповнене вчинку, обнятого першим питанєм головним, зглядно другим евентуальним наступило наслїдком невідпертого примусу?“

Удїлене голосу прокураторови дру Перацкому для виведеня обжалованя.

По промові прокуратора заряджено павзу, а потім о год. пів до 12-ої забрав голос оборонець др. Кость Левицкий, який промовляв дві години, від год. 11·30 до 1·30. В своїй промові, яку подаємо нинї тільки в загальних рисах, зазначив він на вступі почуваня обох женщин, які дїткнені сею справою, вдови по ґр. Потоцкім, яка в річницю смерти свого мужа молить ся за його душу, і матери обжалованого, яка виряджає сина на страшний суд, а потім перейшов на поле польско-українських відносин, вказуючи на їх теперішне напружене та на потребу лїпшої будучности. На тлї тих відносин і скоїв ся акт 12. цьвітня 1908 р. З тої причини на підставі наукової лїтератури бесїдник виказує спільні точки психіки політичного героя і політичного злочинця. Переходячи до положеня українського народу в Галичинї, бесїдник на примірі нечтованя прав української мови ц. к. прокуратором на теперішній розправі ілюструє, як руский нарід на кождім кроцї кривдять, замикаючи йому дорогу до свобідного розвитку; те саме ілюструє далї справою унїверзитетскою, підносячи той ворожий настрій Поляків до тої справи, який проявив ся в демонстрациї проти намісника Бобжиньского.

Перейшовши до поставлених питань, бесїдник доказує, що обжалований не мав наміру убійства, а також, що дїлав під впливом морального примусу. Підносить етичний характер обжалованого, признаний знатоками психіятрами, його добру віру в корисність свого вчинку, його пожертвоване власного житя для загального добра. Далї вказує на те, що в теперішній хвилї польский нарід не хоче смерти Січиньского. Що-ж до руского народу, то він не кинув каменем на бжалованого, не відрік ся його, бо він відчуває ті кривди, які піхнули обжалованого до його вчинку.

В кінцї остерігає перед тою строгістю, до якої завзивав прокуратор. Се є хибна дорога, засудити обжалованого на смерть, числячи на улаcкавлене. Про улаcкавлене годї тут голосно говорити, бо се не в нашій воли. Впрочім, якби таке улаcкавлене навіть послїдувало, то се було-б тільки знесене присуду судиїв присяжних, які замахнули ся слїпим мечем справедливости. Само признане убійства ухилює кару смерти але попри се кладе на обжалованого кару і експіяцию. Отож оборонець апелює до судиїв присяжних, щоб зважали на інтенциї обжалованого, щоб не забули анї на ту польску матрону, що клячить над гробом мужа та бажає щоб смерть його привернула мирне поже обох народів тай ту матрону руску, що тут нинї свого сина виряжає у важку дорогу — та щоб заперечили винуватість, або бодай питане головне.

По скінченю виводів оборонця предсїдатель трибуналу Мілашевский оголосив розправу покінченою і приступив безпроволочно до виголошеня resume.

Пояснивши значінє понять „морду“ і „убийства“, які приймає карний закон, предсїдатель коротко представляє хід події з 12 цьвітня 1908 р. підносячи її нескладність і простоту. Далї предсїдатель коротко збирає разом арґументи обжалованя і оборони, котрі промовляють за або проти. З'осібна звертає увагу на момент „наміру“, котрий децидує про суть морду або вбийства. При кінци остерігає предсїдатель в своїм resume судиїв присяглих, щоб вони не добачували в процесї Добродїцкої якого небудь преюдикату до себе та поучує про процедуру, якої мають судиї придержувати ся. Для означеня винуватости треба 8 голосів, а для потвердженя питаня в справі примусу 7 голосів.

О год. 2-ій відійшов трибунал на нараду. Опісля оголошено звісний вже присуд.

З внутрішних справ.

З парляменту.

Парлямент, який покінчив свої передвеликодні наради 26. марта, зійде ся на перше засїдане дня 27. с. м. Президент палати др. Патай призначив на перше засїдане дневний порядок з однїською точкою: справоздане народно-господарскої комісиї про правительственне предложене в справі зміни і доповненя уставу промислового. Він чекає очевидно на ухвали конференциї клюбових президентів, яка вибере із проґрами палати ті справи, які мусять прийти на початку під обраду. Наглячі внески почасти залагоджено в передвеликодній сесиї почасти відтягнено. Можливо, що одна або друга партия поставить наглї внески, але не в цїли обструкциї, бо в сїм зглядї замітно, що навіть в партиї ческих радикалів підносять голос проти обструкциї. Здаєть ся отже, що праця палати буде в слїдуючій сесиї поступати в перед без всяких перешкод.

Так прийде до першого читаня слїдуючих предложень: буджет, предложене анексиї, австро-турецка згода, ухвала кредиту у висотї 54 мілїонів, щоби сплатити Туреччинї, язикові законопроєкти а вкінци торговельний договір з Румунїєю. Предложене про социяльне забезпечене пішло вже без першого читаня до дотичної комісиї. В справі проєкту що до порозуміня обстануть небавом нїмецкі партиї за першим читанєм. Впливові чинники відраджують Чехам рішучо ставити першому читаню технїчний опір, тому здаєть ся, що Чехи зревідують своє рішене, спинити парляментарне полагоджуне згаданих проєктів. В справі буджету нема великих виглядів, що вдасть ся радити на пленарнім засїданю.

Зміна тактики українського клюбу?

„Wiener Tagblatt“ доніс онодї, що український клюб в парляментї має змінити свою дотеперішну тактику в тім напрямі, що не буде так остро виступити проти правительства, бо, мовляв, дотеперішне поступоване клюбу приносило лише Полякам користи.

До „Kurjera Lwowsk-ого“ доносять з Відня, що ческа опозиция тревати буде далї, хоч правдоподібно трохи злагіднїє. За те мають заострити своє становиско Українцї. Зараз на першім засїданю палати послів мають поставити два наглі внески: оден в справі креованя українського унїверзитету у Львові, другий о креоване української академиї наук.

Так суперечать собі сі обі вістки що до зміни тактики українського клюбу. Від президиї клюбу не маємо нїяких дотичних вістий.

Датки на памятник ТАРАСА ШЕВЧЕНКА в Київі просимо присилати до „Рускої Каси“ в Чернівцях ул. Петровича ч. 2.

НОВИНКИ.

Чернівцї, 21. цьвітня 1909.

Календар. Четвер 22. (9.) Евпсихія, Вадима, рим. Сотера і Кая М. Схід сонця 4 год. 56 мін., захід 7 год. 2 мін. — Пятниця 23. (10.) Теринтия, Помпія, рим. Войтїха Еп. Схід сонця 4 год. 54 мін., захід 7 год. 3 мін.

Спростоване. В статї „Борба між українсько-поступовою і радикальною партиєю а укр. учительство на Буковинї“ (83. ч. „Буковини“) находить ся уступ: ...„признаємо тільки, що одна статя „Рускої Ради“, підписана одним із послів, але не написана докладно після єго вказівок, могла учительство вразити немило.“ Довідуємо ся, що ми про се були мильно поінформовані, бо як нас завіряють з компетентного боку, в „Рускій Радї“ не було статий підписаних одним з послів а не написаних після єго вказівок. Були статї з підписом віцемаршалка д-ра Смаль-Стоцкого, які він сам писав і сам підписував. За ті статї др. Стоцкий і нинї перебирає на себе повну відвічальність. Др. Стоцкий не давав нїяких вказівок до статий, бо як що опублїковує, то пише сам і підписує своїм повним іменем. — *Редакция.*

Петро Антонович Косач. В четвер 15. цьвітня помер у Київі Петро Антонович Косач, муж письменницї Олени Пчілки в 68. роцї свого житя. Широким кругам українського громадяньства покійний був мало відомий, бо він не брав безпосередної участи в громадскій роботї на ниві українства, проте все житє й дїяльність єго були міцно звязані з ідейним, поступовим українством і з єго історією, особливо за давнїйших часів. Товариш і близький приятель Чубиньского, Драгоманова, Антоновича, Беренштама, Житецкого, чоловік сестри Драгоманова, відомої української письменницї Олени Пчілки, батько одної з талановитших наших сучасних письменників — поетеси Лесї Українки, покійний П. К. завжди стояв, як то кажуть, в курсї українських справ, цїкавив ся ними і спочував серцем розвоєви українства. Людина великого й глибокого розуму, широкої осьвіти, а до того ще вихована на ґрунтї демократичних ідей 60-их років, покійний не міг ставити ся до українства инакше, як тільки з глибокою симпатиєю і щирим спочутєм. Єго демократизм особливо виявив ся підчас довголїтної урядової служби єго на всяких посадах. В. є. п.!

Нїмцї проти Нїмців. Дня 18. с. м. о 3-ій год. по пол. відбули ся в Чернівцях загальні збори тов. „Християньских Нїмців на Буковинї“. На сих зборах прийшло при виборах до борби між нїм. христ. социялами а нїмецкими поступовцями; вислїд виборів був такий, що кандидатів нїмецких поступовців вибрано великою більшостию голосів, а з христ. социялів не вийшов нїхто, бо навіть їх провідник п. Відман дістав незначне число голосів.

За замиканєм коршем. З Шубранця пишуть нам: В кождій громадї коршми у недїлю і сьвята позамикані, лиш в Шубранци розказу правительства пропінатори знати не хотять. По иньших селах люди сходять ся до читалень, до кас, а в Шубранци від раня до пізної ночи в коршмі чути галас та крик пяних. Чому пропінатори цїсарскому законови не хотять повинувати ся? Ми би дуже красно дякували політичним властям як також тим що мають повинність стеречи закони по громадах, щоби закони державні респектовано. Просимо правительство дати наказ жандармериї і начальникови громади, щоби може і в Шубранци були коршми позамикані в недїлю і сьвята. — *Громадяни.*

Збори нїмецких учителів. „Тов. нїм. учителїв на Буковинї“ скликало дня 18. с. м. збори. Участників явило ся досить, загостив на сї збори також краєвий нїмецкий інспектор Павлїчек. Гостина інсп. Павлїчека на зборах нїм. учит. є чимось рідким в Нїмців, однак в нас се щось цїлком звичайного. — Зборами проводив голова тов. учитель Генрик Кіпер витаючи з осібна інсп. Павлїчека. — Уч. Генр. Бекер говорив проте, як би то заохотити нїм. сїльске населене, щоби посилало своїх дїтий до середних шкіл; в сїй самій справі забирали слово також уч. Кіпер і Декер. Уч. Бекер заявив ся в своїй бесїдї за основанєм видїлових шкіл. Уч. Фріц Шнайкарт оцїнив з национального становища більшу нїмецку школу „Freie deutsche Schule“, проти якої не повинен після єго думки виступити нїякий нїм. учитель. До третої точки дневного порядку „Die deutsche Lehrerorganisation in der Bukowina“ забрав слово уч. Филип Девальд, звертаючи ся в своїх виводах головно проти тих товариств, які шкодять учительскому станови на зовнї. Дальше слїдував антиклерикальний відчит уч. Аралца Просера про нїм.-австр. прасове товариство. Референт поздоровив отворене нїм.-австр. товариства прасового стирийским учительством і завізвав присутних щоб підпирали єго по можности. Краєвий інспектор Павлїчек дякує за запросини і за сердечний привіт та обіцяє всїма силами підпирати загоди учительства около розвою народного шкільництва. Учитель Просер завзиває евангелицких учителів, щоби они не сьпівали при похоронах. Порушено ще кілька меньше важних справ, почім голова товариства замкнув збори.

Реформи наук в середних школах. Міністерство просьвіти оголосило онодї подрібні приписи нового пляну наук в середних школах. Головні приписи для ґімназий такі: В науцї нїмецкої мови крім читанки буде введена коротка історія лїтератури. В VII. клясї крім визначнїйших драм буде читана також одна новочасна повість. В VIII клясї приписано найновійшу лїтературу аж до теперішних часів з особлившим узглядненєм австрийскої, а крім того має бути читана одна (або дві) новочасні драми. Що до мови латиньскої і грецкої мають бути вони поглублені граматичними екскурзами порівнуючими. Прибувають також нові автори: Плїній молодший з латиньских, а з грецких Тукидид, Арістотель і Евріпід. На осьму клясу в історії буде заведена наука про устрій та адмінїстрацию австро-угорскої монархії на підставі загального введеня в суть і найважнїйші функциї держави з огляду на полїтичні відносини; крім того горожаньскі права та обовязки. Зовсїм новий є припис клясифікованя окремо з історії а окремо з ґеоґрафії на низшім степени тої науки. Наука математики дїлить ся на три катеґориї: степень низший (3 роки), степень середний (дволїтний) і степень висший (3 роки). В VIII. клясї при науцї математики приписано давати ученикам погляд на неї з історичного і фільозофічного становища. Наука природи має узглядити в своїй програмі фізіольоґію, гіґієну та ґеольоґію і взагалї поза систематикою мають бути давані ученикам історично-еволюцийні погляди. Взагалї науку природи треба удїляти по змозї через практику, обсервацию, а в тій цїли пожадані як найчисленнїйші прогульки. Наука фізики і хемії має бути більше нїж доси експеріментована і в то експеріментоване треба втягати учеників. Що до краєвих мов, а також новочасних обовязкових чи надобовязкових будуть видані специяльні розпорядженя відповідно до льокальних відносин. Число годин науки лишаєть ся без зміни, лише в шестій і семій клясї додано по одній годинї тижнево, так що тижневе число годин шкільної науки в тих двох клясах піднесе ся з 28 на 29. — Оголошено також плян реформ в реальних школах. Продовжене часу науки в тих школах стріло ся з законними перепонами, наслїдком чого задержано 8-лїтний період, а поручено розширити науку ґеоґрафії на висші кляси, доповняючи науку „рідного краю“ наукою про суспільний устрій. Нові приписи поручають не привязувати занадто великої ваги до подробиць памяти, число письменних виробів буде зменшене і уважатись їх буде не яко предмет испитовий але яко вправи. Взагалї нові приписи поручають практичне навчане, навязане до житя; велять звертати увагу на контакт зі всїми віддїлами науки. Новий плян науки ввійде в житє в перших пятьох клясах вже з початком 1909/10 шк. р. і буде постепенно розширювати ся на кляси висші.

Оповістки, іменованя і т. п.

З краєвого правительства. Цїсар іменував радника краєвого правительства і двору Моріца Барлеона радником двору ad personam.

Вінчанє. Дня 25. цьвітня 1909 р. відбуде ся вінчанє п. Йосифа Гакенберґера з панною Юлїєю Овелко в гр. кат. парохіяльній церкві в Погорилівцї, п. Вікно, Буковина.

Читальня „Рускої Бесїди“ в Горошівцях. Загальні збори відбудуть ся дня 6. мая с. р. о 4-ій годинї по пол. в домі п. Николая Мельничука. — *Ґріґорий Фуштей*, голова. *В. Коверчук.*

Читальня „Рускої Бесїди“ в Стирчу. Загальні збори відбудуть ся дня 2. мая с. р. о 5-ій год. по полудни в шкільнім будинку із звичайним дневним порядком.

Переписка Редакциї.

Наших Вп. дописувателїв просимо бути терпеливими, бо як видно з самої часописи, важнїйші справи мусять вперед пійти, а опісля буде місце і на дописи.

Із штуки і лїтератури

З театру. В недїлю 18. с. м. виставлено в міскім театрі народну драму Карпенка-Карого „Батькова казка“. Штука ся написана в пятьох діях і представляє житє на паньскім дворі на Українї.

Камердінер, опісля вольноодпущений управитель дібр, Никодим (д. Шевченко) полюбив і взяв за жену покоївку Марію (п. Рубчакова), яка вже перед тим завернула голову слузї Костеви (п. Юрчак) і покинула єго, за що він готовить єї пімсту. Однак пожитє Никодима з Марією нещасливе, бо она до роботи послїдна, а до витребеньків з иньшими перша, як от з вітрогоном писарем Чаплиньским (д. Стадник), через що тратить ласку Никодима, який єї проганяє, а сам іде в салдати. По впливі 25 лїт сходять ся случайно в домі їх щирого приятеля дворецкого Пилипа (д. Островский) і остають у него до смерти. Цїла подія, як видно, схоплена вірно і нема в нїй нїчого штучного або неприродного.

Найважнїйші ролї випали дуже вдатно, бо так вірно і з таким чутєм, що навіть дехто з публики не здержав ся і зронив не одну горячу слезу. Особливо вивязали ся знаменито з своєї задачі д. Шевченко, п-нї Рубчакова, д. Стадник і п-нї Леонтовичева в ролї покоївки Палажки, бо відограли свої ролї з таким чутєм та відповідними жестами, що слухаючий мимоволї забуде, чи він в театрі чи бачить все в дїйсности. Також подобала ся гра д. Островского в ролї дворецкого, який своїм приятелям рад-би неба привернути а підобравши трохи, виведе своїм гумором та дотепностию (держись шапка!) і найбільшим горем прибите серце з рівноваги і не стерпить зажуреного лиця. В противеньстві до него стоїть роля д. Юрчака, якому вдало ся вірно представити тип людини, що понехана дївчиною старає ся пімститись на нїй і підглянувши єї з писарем повідомляє об тім Никодима. Прочі ролї випали трохи слабше. В антрактах вигравала музика ріжні народні піснї. Справдї не така сильна, але за те мила; єї звуки такі живі, що, здаєть ся, не бренять, а гомонять, мало що не вимовляють словами та проймають душу слухача, бо то народна піснї, в якій виливає ся душа народу, а не якісь штучні мельодиї, скомпоновані ріжними віртуозами. Та хвалячи гру, не обійде ся без того, щоби не сказати кілька слів про часть публики, яка не розбераючи, чи то сцена траґічна чи комічна, сьміє ся немилосерно і вражає немило иньших, які уважнїйше слїдять за грою. Публики все обмаль в салї. — *б.*

Історія „Рускої Бесїди“ а „Каменярі“. Учительска ґазета „Каменярі“ ч. 1. уважає дуже користною річию, що тов. „Руска Бесїда“ видало сю книжочку, особливо з огляду на молодше поколїнє, яке майже зовсїм необзнакомлене з розвоєм наших старших інституций і народно-культурних справ. Однак рівночасно докоряє она авторови „Історії“, що інтелїґентному читачеви не подав ясний образ розвою „Рускої Бесїди“, через що книжочка не надає ся до серйозного перестудийованя розвою „Рускою Бесїди“ а радше до легонького перечитаня. Автор (кажуть „Каменярі“) хотїв подати серйозну працю для інтелїґенциї а заразом популярну для селян, через що праця з одного боку не повна а з другого боку для селян не досить зрозуміла. З технїчного боку нема тут нїякої системи, змість деяких глав не відповідає їх заголовкам. Є й річеві помилки (Йосиф II., Сплені), повстанє „Рускої Бесїди представлене неясно, причини приязни Гакмана до Русинів пропущено. Нема повного, хронольоґічного реєстру видань „Рускої Бесїди“ а про „Бібліотеку для молодїжи“ сказано лиш кілька слів. У главі „Щирі робітники товариства“ дещо переборщено, дещо пропущено а декого без заслуг вивисшено в „патриоти“.

Супроти сих заміток позволяємо собі заявити, що шан. критик зовсїм помиляє ся, немов би „Історія“ хотїла уходити за підручник серйозного студийованя розвою товариства і за серйозну наукову працю для інтелїґенциї. Она є виключно популярною книжочкою, яка хоче загріти до працї широкі верстви народу і з сего становиска, думаємо, осягнула она вповнї й цїлковито свою цїль. Тому не описував автор лиш по черзї поодинокі події, щоби читача сухими фактами не томити, а обговорив дїяльність „Рускої Бесїди“ на ріжних полях, подібно як се зробила опісля й „Просьвіта“ в своїй історії. Весь зміст „протоколів“ вихісновано докладно. Ми не розуміємо, де тут виходить безсистемність. Ґазета закидує, що зміст подекуди не відповідає заголовкови, н. пр. в гл. 12 „товариство а мова“ згадує ся також про ювилеї та похорони. В сїй главі автор каже: „Руска Бесїда“ заходила ся невсипущо, щоби наша мова добила ся свого права і віддавала пошану людям, що нею дорожили і єї видосконалювали“ і наводить, розуміє ся, попри заходи Рускої Бесїди около мови також єї заходи около уряджувань споминів великих репрезентантів мови Шевченка, Федьковича, Вовчка, Воробкевича, які в кімнатах тов. не були можливі, доки оно придержувало ся не українськоі мови. Що до закиду річевої помилки, то просимо порівнати інкримінований наш уступ з уступом дра. Стоцкого в Бук. Руси і календари 1887. Ми написали: „Коли цїсар Йосиф II. переконав ся о нашім сумнім положеню, приказав він ґен. Спленьому, щоби насильно заводив у нас школи. Ґенерал сповнив приказ цїсарский, але так що покликав на учителїв людий чужих, з Угорщини і Семигороду. І наслїдник Силенїя, ґен. Енценберґ, не звертав уваги на Русинів“. Др. Стоцкий: „Йосиф II. приказав єн. Спленьому завести примус шкільний і закладати всюди народні школи, котрі мали на цїли ширити нїмецкий а притім не занедбати і волоского язика. На учителїв були покликані люди з Угорщини і Семигороду. Так само й єн. Енценберґ не звертав уваги на Русинів“.

Заснованє Рускої Бесїди, думаємо, представлене всесторонно і ясно. В книжочцї написано, що єго споводували вісти про национальний рух в Галичинї і Українї, приклад орґанїзациї Волохів, вербованє Русинів до волоскої читалнї а головно поміч Гакмана і конзисториї, „які не хотїли піддавати ся команді волоских полїтиків а старали ся звести руску інтелїґенцию в гурток, щоби мати опору супроти Волохів.“ Щоби наводити цїлу історию волоскої ґравінациї до Семигороду в популярній книжочцї, уважали ми за далекоідуче і зовсїм злишне.

Дотично видавництв уважав автор заходи около них за найважнїйшу дїяльність Рускої Бесїди і тому посьвятив їм в книжочцї найбільшу увагу, навів їх точно після порядку їх появи і подав навіть короткий зміст важнїйших книжочок. Про „Бібліотеку для молодїжи“ згадує ся майже в кождій главі і їй присьвячено ще й осібний віддїл. До „щирих робітників“ зачислено на підставі „протоколів“ і меньше визначні особи, які будь чим причинила ся до розвою товариства, однак ріжниця між ними і значнїйшими народолюбцями впадає зараз в очи, бо всюди сказано докладно, що хто зробив. — *(Е. Д.)*

Львівский руский нар. театр тов. „Р. Бесїда“
під дирекциєю Йосипа Стадника.

Репертуар:

В четвер, дня 22. цьвітня с. р. (одинокий раз в тім сезонї):
Продана наречена
опера в 3 діях ф. Сметани. — Гостинний виступ панї Ф. Лопатиньскої.

В пятницю, дня 23. цьвітня с. р. по знижених до половини цїни (другий раз):
Жидівка вихрестка
народна драма зі сьпівами в 5 діях Тогобочного.

В суботу, дня 24. цьвітня с. р.:
Запорожець за Дунаєм
народна опера в 3 діях Артемовского. — Закінчить:
„Вечерницї“
твір музичний Нїщиньского. — (В II. дїї „Запорожця“ оригінальний танець женцїв.)

Телеґрами „Буковини“.

Чернівцї, 21. цьвітня 1909.

Відень, 21. цьвітня. (Кб.) мінїстер заграничних справ бар. Еренталь відвідав сегодня угорского мінїстра торговлї Кошута і конферував з ним. Годину пізнїйше конферував бар. Еренталь довше з угорским премієром др. Векерльом.

Берлїн, 21. цьвітня. (Кб.) Процес Гардена з ґр. Молтким вже покінчений. Молтке заявив присягою, що не є гомосексуальним, по чім трибунал покінчив розправу і засудив Максимілїяна Гардена на 600 марок грошевої кари.

Царгород, 21. цьвітня. (Кб.) Дементують поголоску, що бувший великий везир Кіяміль-паша скрив ся в анґлїйскій амбасадї. Єго син контрадмірал Зайд утїк, тому що брав участь у подіях із вівтірка попередного тижня.

Париж, 21. цьвітня. (Кб.) „Agence Havas“ довідує ся з Царгороду, що рада мінїстерска під проводом Тевфіка-паші дала султанови речинець до завтра вечера в справі єго уступленя з престола.

Білгород, 21. цьвітня. (Кб.) Урядова часопись опублїкувала більше указів королївских дотично зміни адютантів та придворних офіцирів і іменованя нових полкових командатів. На внесенє специяльної комісиї порішено, щоб престолонаслїдник Александер остав до осени в Білгородї а у вересни поїхав на унїверзитет в Бонї.

Петербург, 21. цьвітня. (Кб.) В виду того, що прийшло між Болгариєю а Туреччиною до порозуміня, уповажнило російске правительство своїх заступників заявити державам, що після їх думки надійшов догідний час безпроволочного признаня независимости Болгариї. Цар привитав в сердечний спосіб короля Болгариї письменно.

Торговиця збіжа.

В Чернівцях платили дня 19. цьвітня 1909 за 50 кґр.

Пшеницї	13·25—13·50
Жита	10·25—10·50
Ячменю броварного	8·—— 8·25
Вівса	8·50— 8.75
Кукурудзи, пріма	7·60— 8·30
Кукурудзи, нової	7·60— 8 30
Пшеничної соломи	5·50— 5 60
Житної соломи	5·80— 6·—
Спіритусу (10.000 процент. лїтрів)	49·——49·25

РУСКА КАСА ✪ РУСКА КАСА
тов. зареєстроване з ограниченою порукою в Чернівцях.

Одинока свого рода українська фінансова інституція на Буковинї. — Приймає вкладки щадничі і опроцентовує їх на 5%. — Пай виносить 40 К і платимо 6%, вписове 2 К. — Родимцї! Хай клич „свій до свого“ відібє ся голосним відгомоном по цїлій Буковинї і най кождий, що почуває себе щирим патріотом-Українцем складає свої ощадности в „Рускій Касї“.

Приєднуйте нам нових членів.

Дирекция.

Звичайні загальні збори каси пож. і щадн. для громади Стирче, відбудуть ся дня 2. мая 1909 о 2. год. пополудни в шкільнім будинку з отсим дневним порядком: 1. Справозданє касове про роковий обрахунок і білянс за діловий рік 1908. 2. Вильосованє і вибір двох членів ради надзорчої. 3. Установленє стопи процентової від пожичок і вкладок щадн. 4. Ухвала аби не плачено відсотки від паїв. 5. Вільні внесеня і запитаня. *Козьма Данилюк*, начальник.

24 12—40 н.

Молочне мило

лелїйне з коником

найлагіднїйше мило для шкіри і проти виприсків соняшних.

Всюди до набутя.

Найлучше і вже випробоване средство на ревматизм єсть

NERVOL

„Назва правно забезпечена“

аптикара др. Ю. Францоза

в Тероподи.

Се є знамените усмиряюче средство до натираня против всяких ревматичних болїв, простудженя, ломаня костий, плечий гістця і нервових недуг. Прошу уважати на напись „Nervol“ і не приймати нїяких „Нервотонів“.

Цїна флякона 80 сот. 10 фляконів (фляшощок) 8 кор. з оплатою і опакованєм. Тисячки листів з подякою. — Висилка 2 рази денно до всїх країв.

В Чернівцях на складї у Шміда і Фонтіна, в Селетинї в дроґоерій медициналній Стернпуса.

19 (—)

В СКЛЕПІ

„укр. Видавничої Спілки“

в Чернівцях, ул. Пивнична число 6. (побічна від жидівскої) (—)

можна получити всї прибори до писаня як також Апробовані **взори до краснописи.**

Великий зарібок

приносить побічне занятє кождому господарови, купцеви предпринїмцеви, урядникови і т. п.

До виробу

Цементових дахівок

не треба фахового знаня. До того специяльних машин також на сплату ратами, достарчає

155 (—)

І. ШИМОНОВИЧ

Чернівцї, ул. Сьвятої Тройцї ч. 20.

склад фабричний машин для загального цементового виробу.

Проспекта коштів і цїнники даром. — У всїх місцевостях Буковини і східної Галичини, пошукувані заступники. — Писемні оферти адресувати на повисшу фірму.

Нові друки для шкіл народних

а то:

нові **сьвідоцтва** для учеників і учениць **повторних курсів** і нові **лїсти виплати** (Zahlungsliste) для учительства, можна дістати в друкарни „Рускої Ради“ в Чернівцях, улиця Петровича число 4.

Союз руских хлїборобских спілок на Буковинї

„Селяньска Каса“

стоваришенє зареєстроване з обмеженою порукою

повідомляє, що він отворив в себе осібний

Відділ на вадиї і кавциї

і перебирає зложуванє вадий і кавций але лиш у публичних корпорациях або до рук власників великої посїлости земельної в пупілярних цїнних паперах під дуже догідними условинами. Близші інформациї даємо в нашій канцеляриї в **Чернівцях,** вулиця Петровича число 2.

Пересторога!

Най нїхто не купує машини до шитя скорше, нїм не огляне і не спробує

Пфаффа машини до шитя

Лиш за **Пфаффа** мишини даю **10 лїт** ґаранцию, тому що при Пфаффа машинах всї части що дуже труть ся, є з **найтвердшої стали ковані** і **гартовані.** — На **Пфаффа** машинах можна **шити, гафтувати** і **цирувати.** — Цїнники даром і оплатно.

З поважанєм **Василь Данилевич,** Механїк

в Чернівцях (—)

ул. Жидівска 16. і Пивнична 6. (Kellergasse) в власнім домі.

Склад ц. к. уприв. фабрики **товарів з альпаки** і хіньского срібла В. Бахмана і С-кп у Відни. **Склад капелюхів** І. Генрика Іти у Відни, Йос. Піхлєра і Синів в Ґрацу. **Склад черевиків** Ф. Л. Попера в Хрудимі, Ант. Чапека у Відни. **Великий склад** капелюхів П. Ц. Габіґа в Відни, і славної фабрики черевиків Гана і Сина у Новім Йорку

Доставцї для буковиньского звязку урядників

Міхцер & Шехтер, Чернівцї

Ринок (напротив буковиньскої щадницї)

поручають свій **богато асортований склад весняних і лїтних артикулів,** як: **капелюхи** для панів і хлопців з ц. к. надвірних фабрик Вільгельма Плєса, Антона Піхлєра, І. Гікля Синів, як також італїйскої фабрики капелюхів Ґ. Бросалїно. — Великий вибір **біля** білого і колїрового для панів і хлопців; ковнярики, маншети, рукавички, шкарпитки, паньчохи, хусточки, шельки, палички і камизельки. — Великий вибір **краваток** в найновійших фасонах і красках. — Великий склад **черевиків,** найсолїднїйше викінчених. — Богатий вибір парасолїв і парасольок ріжного рода.

Замовленя з провінциї дешево і сейчас. Неподобаючі ся річи можна відміняти.

Видає товариство **„Руска Рада“** в Чернівцях. За редакцию відповідає: Віктор Строїч.

З друкарнї товариства „Руска Рада“ в Чернівцях, під зарядом Івана Захарка.